Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

00102 Eduskunta

Asia: Asiantuntijalausunto HE 131/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tartuntatautilain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Arvoisa eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta,

Kiitämme eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokuntaa pyynnöstä lausua Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi tartuntatautilain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta. Valiokunta pyysi arviota erityisesti pitkäkestoisen covid-19 (long covid) merkityksestä suhteessa epidemian torjuntaan ja rajoitustoimiin. Lausuntonamme esitämme kunnioittavasti seuraavaa:

Long covid on SARS-COV-2 virusinfektioon liittyvä oireilu, joka voi jatkua osalla infektion sairastaneista potilaista useita kuukausia akuutin vaiheen jälkeen. USA:n ja Britannian terveysviranomaisten mukaan long covid kehittyy vähintään 10 %:lle covid-19 infektioon sairastuneista. Esimerkiksi USA:ssa on arvioitu olevan yli 10 miljoonaa long covid potilasta ja Britanniassa maan terveysviranomaisten tilastojen mukaan yli miljoona potilasta, mutta taudin esiintyvyydestä Suomessa ei ole vielä luotettavia tuloksia.

Oireiden kirjo on hyvin laaja ja niiden yhdistäminen sairastettuun covid-19 infektioon on joskus haasteellista. Osa potilaista on sairastanut lievän tai jopa oireettoman covid-19 infektion kotona, mutta toisaalta vaikeimpien hengitystieinfektion oireiden on todettu altistavan long covidille. Tavallisia pitkäaikaisoireita ovat uupumus, kognitiiviset häiriöt, alentunut rasituksen sieto, pulssitason nousu, hengitysvaikeudet, unihäiriöt, kuume, kurkkukipu, yskä, lihaskivut, tuntohäiriöt, kivut, pahoinvointi, päänsärky, haju- ja makuaistin häiriöt ja muut neurologiset oireet. WHO on luvannut taudin diagnostisten kriteerien valmistuvan lokakuun aikana, mutta yleisesti hyväksyttyjä diagnostisia kriteereitä ei vielä ole. Todennäköisesti yksilölliset geneettiset tekijät selittävät sitä, miksi joillekin kehittyy pitkäaikaisoireita ja tosille ei.

Long covid on uusi haaste lääketieteelliselle tutkimukselle ja terveydenhuollolle. Long covid sairauden mekanismeista saadaan nopeassa tahdissa uutta tietoa tutkimusten myötä, joita on julkaistu jo tuhansia. Nykytiedon perusteella kyse on erittäin tavallisista ja toimintakykyä haittaavista oireista. Eri tutkimuksissa long covidin esiintyvyys vaihtelee laajoissa rajoissa riippuen tutkimuksen suorituspaikasta, tutkimusasetelmasta, tutkittavien ikäjakaumasta, seurannan pituudesta jne. Vastikään julkaistussa meta-analyysissä (Lopez-Leon ym. Sci Rep 2021, DOI: 10.1038/s41598-021-95565-8), joka käsitti 47.910 akuutin SARS-CoV-2 infektion sairastanutta potilasta, noin 80 %:lla ilmeni pitkittyneitä oireita. Niistä tavallisimpia olivat fatiikki (58%:lla) ja päänsärky (44 %:lla). Toisessa vastikään julkaistussa meta-analyysissä (Malik ym. J Med Virol 2021, DOI: 10.1002/jmv.27309) tutkittiin elämänlaatua 4.828:lla potilaalla, joilla oli pitkittynyt covid-19. Heistä 59 % raportoi elämänlaatunsa huonoksi. Tässäkin tutkimuksessa yleisin oire oli fatiikki 63.9 %:lla. Lapsilla long covidia esiintyy selvästi vähemmän, mutta suurimmissa tutkimuksissa kuitenkin

yli 10 %:lla, ikäryhmästä ja seurannan pituudesta riippuen. Useimmiten taudin oireet lievittyvät ajan kuluessa, mutta Suomessakin osa potilaista on sairastanut jo yli 1.5 vuotta.

HE 131/2021 vp Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi tartuntatautilain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta kohdassa 3, tavoitteet, todetaan: ”Esityksen taustalla on erityisesti tavoite suojata perustuslaillista oikeutta terveyteen ja elämään ehkäisemällä tartuntoja, edistämällä väestön terveyttä sekä turvaamalla jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön.” Tämä tavoite on erittäin tärkeä myös pitkäkestoisen covid-19 sairauden ennaltaehkäisyn näkökulmasta. Koronavirustartuntoja ehkäisemällä voidaan vähentää myös pitkäkestoisen covid-19:n ilmaantuvuutta väestössä ja siten covid-19:n pitkäaikaisseurauksia.

Lasten oikeudet -kappaleessa todetaan: ”Koronavirusinfektion pitkäaikaisoireista, eli ns. long covidista puhutaan, kun oireet ovat kestäneet yli kolme kuukautta.” Pitkäkestoisen covid-19 sairauden diagnostisia kriteerejä ei ole vielä virallisesti määritelty. Monien julkaisujen perusteella covid-19 on pitkittynyt, kun oireet ovat jatkuneet vähintään 4 viikkoa. Yli kolme kuukautta kestäneestä oireilusta käytetään yleisesti nimitystä ”post-covid oireyhtymä.” Hallituksen esityksessä pitkäkestoinen covid-19 on huomioitu lähinnä vain ”suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys” osan lasten oikeuksia käsittelevässä kohdassa.

Pitkäkestoinen covid-19 eli long covid on lakiesityksen perusteluissa mielestämme huomioitu riittämättömästi ja ainoastaan lasten osalta. Kyseessä on erittäin yleinen toimintakykyä haittaava pitkäkestoinen oireisto, joka on aikuisilla huomattavasti yleisempi kuin lapsilla, ja tyypillinen potilas on nuori työikäinen aikuinen. Ehdotamme pitkäkestoisen covid-19 sairauden eli long covidin huomioon ottamista kappaleessa 2.1 Koronavirustaudin epidemiologinen ja lääketieteellinen tilannekuva. Lisäksi huomautamme, että vähintään joka kymmenes covid-19 infektioon sairastuva potilas kärsii pitkäkestoisista long covid oireista vähintään 6 kk ajan, ja tämän ilmiön kansanterveydellinen merkitys saattaa Suomessakin osoittautua ennakoitua suuremmaksi covid-19 infektioon sairastuneiden määrän edelleen kasvaessa.

29.9.2021

Digitally signed by Seppo Parkkila

Professori Seppo Parkkila, Tampereen yliopisto

Professori Risto O. Roine, Turun yliopisto